

TIJDELIJKE ARBEID

Hoofdstuk 14

Wim Herremans

Anno 1999 tellen we in het Vlaams Gewest ruim 194 000 tijdelijke werknemers, of bijna 10% van alle loontrekkende werknemers. Parallel aan de ontwikkeling van de uitzendsector neemt het aandeel van tijdelijke werknemers sinds de tweede helft van de jaren '90 ononderbroken toe. Het feit dat deze toename zich vooral bij de jongeren situeert, wijst op het toenemend belang van tijdelijke arbeid als intredkanaal op de arbeidsmarkt.

Het merendeel van alle tijdelijke werknemers komt volgens de Enquête naar de Arbeidskrachten ongewenst in een tijdelijk statuut terecht, waaruit we kunnen afleiden dat tijdelijke arbeid eerst en vooral een flexibiliteitsinstrument van de ondernemingen is. Enkel een beperkte groep van studenten en van ouderen kiest er vrijwillig voor om slechts tijdelijke contracten af te sluiten.

De modale tijdelijke werknemer is een middengeschoolde vrouw tussen 25 en 49 jaar die zelf niet kiest voor een tijdelijk contract, maar toch aangeworven wordt voor slechts 4 tot 12 maanden. Het tijdelijk dienstverband en de uitzendarbeid zijn de meest verspreide vormen van tijdelijke arbeid.

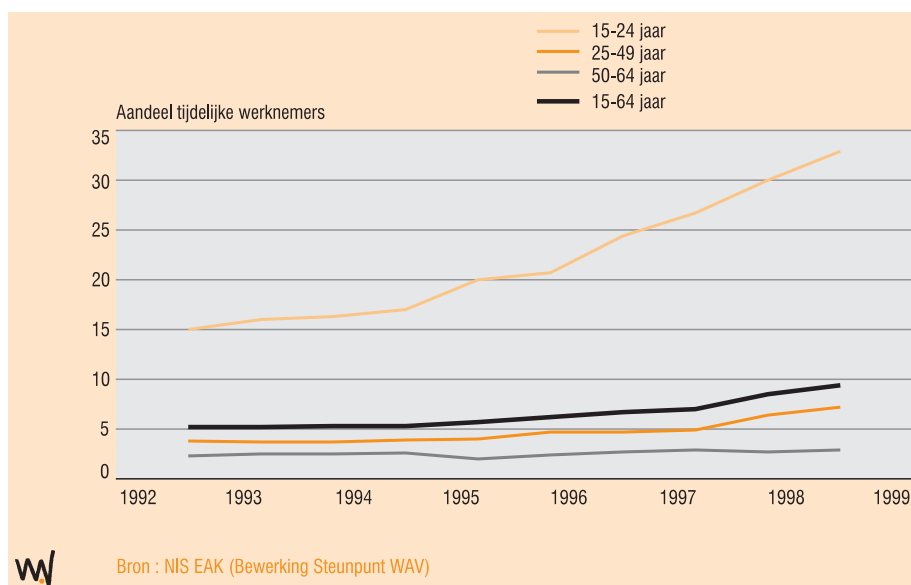
1 *Steeds meer jongeren werken tijdelijk*

Terwijl er in 1990 maar net 5 op 100 werknemers in het Vlaams Gewest tijdelijke arbeidsprestaties verrichtten, loopt hun aandeel in 1999 op tot 9,4%. Een stabilisatie van het aandeel tijdelijke werknemers tot 1993 wordt gevolgd door een gestage toename tussen 1993 en 1997. Het is vooral tijdens de jaren '98 en '99 dat de werknemers met een tijdelijk statuut een steeds belangrijkere plaats innemen in de totale groep van loontrekkenden. De evolutie van tijdelijke arbeid loopt in grote mate parallel met de ontwikkeling en de sterke groei van uit-

zendarbeid in het Vlaams Gewest in de tweede helft van de jaren '90.¹ Daarnaast speelt ook Hfdst. II het toenemend belang van de contractuele tewerkstelling binnen de overheidssector een verklarende rol².

Figuur 14.1

Evolutie van tijdelijke arbeid³ (Vlaams Gewest, 1990-1999)

Indien we deze evolutie bekijken per leeftijdsklasse blijkt dat vooral de positie van de jongere werknemers doorslaggevend geweest is voor de groei van het aandeel tijdelijke arbeid. Vanaf 1994 stijgt het aandeel van tijdelijke werknemers tussen 15 en 24 jaar aan een vrij hoog tempo waardoor in 1999 maar liefst één op drie jonge werknemers een tijdelijke job uitoefent, meer dan het dubbele van in 1990. De sterke stijging van het aandeel tijdelijke arbeid bij de jongeren volgt onder meer uit het toenemend belang van studentenarbeid als flexibel

1 Zie ook: Steunpunt WAV, *De arbeidsmarkt in Vlaanderen, Jaarboek 1999*, p 191.

2 In het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap is het aandeel van de contractuele tewerkstelling tussen 1992 en 1997 gegroeid met 2,9%, tot 16,8% in 1997.

3 De evolutie van de tijdelijke arbeid tijdens de jaren '90 werd gecorrigeerd voor het effect van de vernieuwde enquête. Meer informatie over deze ramingsmethode vindt u in de methodologische bijlage bij hoofdstuk 2.

arbeidstype⁴ en de opmars van het uitzendwerk. Deze evolutie onderstreept ook het belang van tijdelijke arbeid als intredekanaal op de arbeidsmarkt. De opstapfunctie van tijdelijke arbeid wordt onder meer in de hand gewerkt door het interimwerk en door de stageverplichting, waarbij jonge werkzoekenden aangeworven worden met een arbeidsovereenkomst voor bepaalde duur. Het doel van deze stagecontracten is de jongeren een praktische opleiding te verschaffen om op die manier de definitieve inschakeling op de arbeidsmarkt te bevorderen.⁵

Hfdst. 9

Van alle werknemers tussen 25 en 49 jaar was er in 1990 iets meer dan 3% slechts tijdelijk aan de slag. Terwijl dit aandeel tot en met 1997 nauwelijks wijzigde, tekenen we in de periode tussen 1997 en 1999 de snelste stijging op. Aangezien de helft van alle uitzendkrachten uit 25- tot 49-jarige werknemers bestaat, is de toename van het aandeel tijdelijke arbeid in deze leeftijdsgroep allicht nauw verbonden aan de groei van de uitzendsector. Daarnaast is ook de ontwikkeling van de plaatselijke werkgelegenheidsagentschappen vooral bij deze leeftijdsgroep van toenemend belang voor de toename van het aandeel tijdelijke arbeid. In 1999 heeft dan ook meer dan 7% van de werknemers tussen 25 en 49 jaar een tijdelijke job.

Onder de oudere werknemers, ten slotte, tellen we in 1999 amper 3% tijdelijke werknemers. Van een groei tijdens de jaren '90 is zelfs geen sprake, wat onder meer volgt uit het feit dat deze groep van werknemers nog steeds beperkt vertegenwoordigd is in het circuit van uitzendarbeid.

2 *Tijdelijke arbeid als flexibiliteitsinstrument voor ondernemingen*

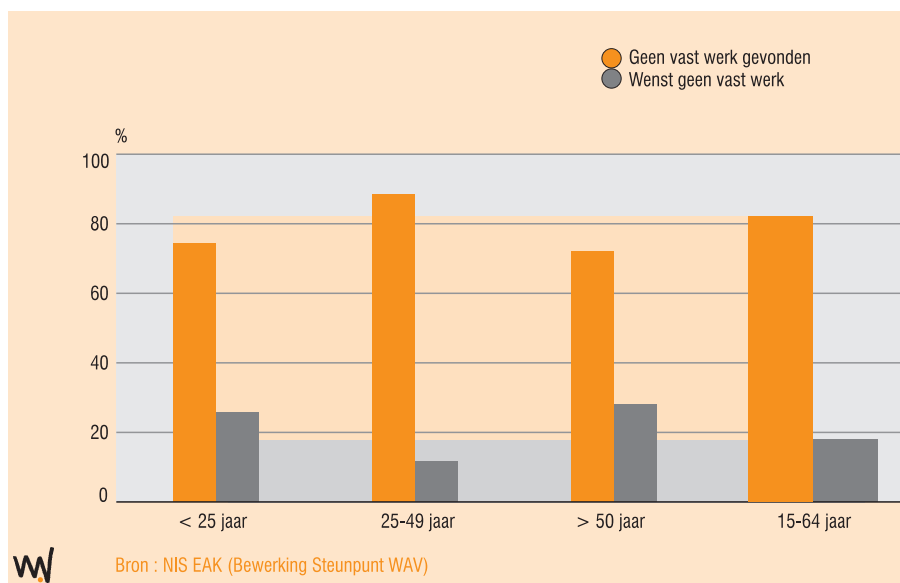
Tijdelijke arbeid is in de eerste plaats een instrument van de bedrijven om flexibel in te spelen op interne en externe ontwikkelingen. Ondernemingen doen onder meer een beroep op tijdelijke arbeid om het hoofd te kunnen bieden aan een tijdelijke uitbreiding van de productie of dienstverlening, ter vervanging van tijdelijk afwezig personeel wegens ziekte en verlof, of als wervingsinstrument bij hun zoektocht naar nieuwe (vaste) werknemers.

⁴ Zie ook MTA, *Het federaal werkgelegenheidsbeleid, Evaluatierapport 1999*, p. 78-79.

⁵ Het stelsel van de jongerenstage werd in 2000 vervangen door het stelsel van de startbanen.

Figuur 14.2

Redenen van tijdelijke arbeid* (Vlaams Gewest, 1999)

* Zonder PWA en occasionele arbeid

Uit figuur 14.2 blijkt bovendien dat het merendeel van alle tijdelijke werknemers *onvrijwillig* terecht komt in een tijdelijk statuut. Bijna 9 op 10 tijdelijke werknemers tussen 25 en 49 jaar slaagde er niet in om een vaste job te vinden. Vooral voor de tijdelijk werkende vrouwen uit deze leeftijdsgroep is het moeilijk om een vaste job te vinden, terwijl er bij deze groep van mannen al iets meer tijdelijken zijn die niet op zoek zijn naar een vaste job (15%).

Ook heel wat jongeren en ouderen komen buiten hun wil om in een tijdelijk statuut terecht. Toch heeft iets meer dan één vierde onder hen bewust gekozen voor een tijdelijke job. Heel wat studerende jongeren nemen dan ook deel aan een tijdelijke bedrijfsstage of oefenen een vakantiejob uit, die vaak beperkt is tot de zomermaanden, maar bieden zich voorlopig niet permanent aan op de arbeidsmarkt.⁶ Allicht doen een aantal jongeren ook vrijwillig een beroep op interimwerk, enerzijds als bijverdienste tijdens de studies en anderzijds als middel ter verkenning van de arbeidsmarkt.

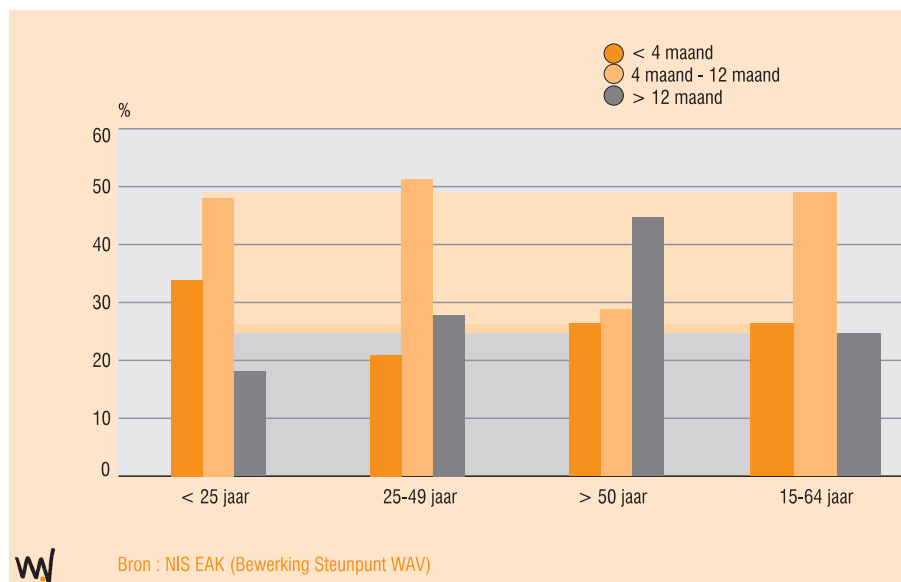
6 Indien abstractie gemaakt wordt van de vakantiejobs, blijkt dat slechts weinig jongeren nog kiezen voor een tijdelijke job, zoals blijkt uit hoofdstuk 9 waar een analyse gemaakt wordt van de eerste job met een contract van minstens één maand.

3 Een tijdelijke job van 4 tot 12 maanden

Onder de noemer 'tijdelijke arbeid' vallen heel wat sterk uiteenlopende individuele situaties, die we kunnen indelen volgens de overeengekomen duur van de job. Zowel de studenten die in het weekend enkele uurtjes gaan werken voor wat zakgeld, als het contractueel overheidspersoneel dat aangeworven wordt voor projecten van meerdere jaren, oefenen immers een tijdelijke job uit.

Figuur 14.3

Duur van tijdelijke arbeid* (Vlaams Gewest, 1999)

* Zonder PWA en occasionele arbeid

Bijna de helft van alle tijdelijke jobs duurt tussen 4 en 12 maanden. De andere helft is evenredig verdeeld over jobs die korter dan 4 maanden duren en tijdelijke jobs die langer dan een jaar lopen. Terwijl het merendeel van de kortere jobs zelfs minder dan één maand duurt, lopen de langere jobs meestal over drie jaar en meer. De verdeling, volgens de duur van de job, van de tijdelijke werknemers tussen 25 en 49 jaar sluit nauw aan bij dit patroon.

Bij de jongeren ligt de gemiddelde duur van een tijdelijke job iets lager. Ruim één derde van alle tijdelijke werknemers tussen 15 en 24 jaar heeft immers een arbeidsovereenkomst van minder dan 4 maanden, en dit ten nadele van de tijdelijke contracten van meer dan één jaar.

Dit volgt uit het feit dat veel jongeren hun vakantiejob beperken tot de zomermaanden. Bovendien is de vrijstelling van socialezekerheidsbijdragen voor een studentenjob van maximum één (zomer)maand zowel voor de werkgever als voor de student zelf een stimulans om de duur van de arbeidsovereenkomst in te perken⁷. De tijdelijke werknemers tussen 50 en 64 jaar sluiten daarentegen voornamelijk langdurige arbeidsovereenkomsten af: 44,7% van alle tijdelijke contracten voor deze groep van werknemers duurt langer dan 1 jaar.

4 *Middengeschoolde vrouw tussen 25 en 49 jaar*

Onder de 194 000 tijdelijke werknemers in het Vlaams Gewest tellen we 60% vrouwen en bijna evenveel 25- tot 49-jarigen. Vooral de ouderen zijn ondervetegenwoordigd en maken nog geen 5% uit van alle tijdelijke werknemers. Naar onderwijsniveau zijn de verschillen eerder minimaal, waarbij enkel de middengeschoolden iets sterker vertegenwoordigd zijn.

Tabel 14.1

Vormen van tijdelijke arbeid naar geslacht, leeftijd en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 1999)

%	totaal	tijdelijk dienstverband	uitzendkrachten	stagiairs	PWA	studenten	andere
Totaal	194 500	112 000	35 500	18 000	14 500	11 000	3 500
Geslacht							
Man	39,8	34,5	56,8	61,1	12,5	45,4	22,8
Vrouw	60,2	65,5	43,2	38,9	87,5	54,6	77,2
Leeftijd							
15-24 jaar	37,7	28,0	45,9	71,0	4,1	97,7	47,9
25-49 jaar	57,5	66,9	50,4	29,0	85,8	2,3	32,7
50-64 jaar	4,8	5,2	3,8	0,0	10,0	0,0	19,4
Onderwijsniveau							
Laaggeschoold	31,4	23,9	36,2	35,7	59,1	43,9	48,3
Middengeschoold	37,4	33,8	48,6	31,5	37,0	45,4	44,5
Hooggeschoold	31,2	42,3	15,1	32,9	3,8	10,7	7,1

Bron: NIS EAK (Bewerking Steunpunt WAV)

Het tijdelijk dienstverband, waarbij werkgever en werknemer een arbeidsovereenkomst afsluiten die beperkt is in tijd, is de meest verspreide vorm van tijdelijke arbeid (57,6%). Bijna 112 000 werknemers werken in een tijdelijk dienstverband, waarvan twee derde vrouwen.

⁷ Op de bezoldiging van deze studenten is enkel een solidariteitsbijdrage van 7,5% verschuldigd.

Opvallend is bovendien dat een groot deel van deze tijdelijke werknemers hooggeschoold is, wat gedeeltelijk verklaard kan worden doordat heel wat leerkrachten in dienst zijn met een tijdelijk contract van 10 maanden.

Meer dan 35 000 Vlamingen zijn als uitzendkracht aan de slag. Onder de uitzendkrachten zijn er net iets meer mannen dan vrouwen en tellen we bijna 50% middengeschoolde werknemers. De ouderen blijken ook in 1999 nauwelijks een doelgroep te zijn voor de interimsector, aangezien zij nog geen 4% uitmaken van alle uitzendkrachten.

Bijna 18 000 stagiairs verrichten in het kader van een opleiding tijdelijke arbeid. Uiteraard zijn het voornamelijk jongeren die deelnemen aan een bedrijfsstage, waarvoor het onderwijsniveau geen verschil blijkt te maken: de groep stagiairs bestaat uit bijna evenveel laag-, midden- als hooggeschoolden.

Bijna 15 000 personen zijn actief in het kader van de plaatselijke werkgelegenheidsagentenschappen (PWA). Het gaat om langdurig werklozen of bestaansminimumtrekkers die een tijdelijke activiteit uitoefenen die niet in het gewone arbeidscircuit voorkomt.⁸ Typerend voor deze groep van werknemers is de laaggeschoolde vrouw tussen 25 en 49 jaar.

Ten slotte zijn er 11 000 jongeren die met een studentencontract aan de slag zijn, en 3 500 andere tijdelijke werknemers, die gelegenheidswerk verrichten zonder dat hiervoor een formele arbeidsovereenkomst vereist is (bv. de zogenaamde extra's in de horeca).

---

8 Vanaf 2000 zal de PWA-werknemer steeds een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur afsluiten met het plaatselijk werkgelegenheidsagentschap dat werkgever is. Zie ook MTA (1999), *Het federaal werkgelegenheidsbeleid, evaluatierapport 1999*, p. 119.

